

Handläggare
Martin Nyblom
Telefon: 08-508 336 49

Till
Utbildningsnämnden
2020-08-27

Sveriges museum om Förintelsen (SOU 2020:21)

Remiss från kommunstyrelsen över slutbetänkande av
Utredningen om ett museum om Förintelsen, dnr. KS
2020/830

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens förslag till tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Lena Holmdahl
Förvaltningschef

Anette Burman
Avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat ”Betänkandet Sveriges museum om Förintelsen” till utbildningsnämnden. Betänkandet föreslår att ett museum om Förintelsen ska etableras. Museet ska utveckla och förmedla kunskap om Förintelsen som historiskt skeende och lyfta fram berättelser från överlevande med anknytning till Sverige.

Utbildningsförvaltningen är positiv till förslaget att etablera Sveriges museum om Förintelsen, eftersom museets föreslagna inriktning och verksamhet tydligt ansluter till skolans uppdrag och det skulle kunna fungera som en resurs för undervisningen om Förintelsen. Utbildningsförvaltningen ser positivt på att museets pedagogiska uppdrag är tydligt framskrivet i utredningen. Att den pedagogiska verksamheten kan göras enkelt tillgänglig för skolorna ser förvaltningen som överordnad frågan om museets fysiska lokalisering och organisation.

Förvaltningen föreslår att nämnden beslutar att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Bakgrund

Kulturdepartementet har remitterat betänkandet ”Sveriges museum om Förintelsen” (SOU 2020:21) till Stockholms stad för yttrande. Regeringen beslutade att utreda ett svenskt museum över Förintelsen 2019, för att säkra minnet av de människor som mördades och den katastrof den utgjorde i det europeiska samhällets moderna historia. Det har gått 75 år sedan befrielsen av nazismens koncentrations- och förintelseläger, och de överlevande som ännu kan vittna om Förintelsen är mycket gamla.

Sverige tog 1998 initiativ till det internationella samarbete om Förintelsen som har utvecklats till International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA), vars medlemsstater år 2000 antog den så kallade Stockholmsdeklarationen. Sverige har genom Stockholmsdeklarationen förbundit sig att främja utbildning, hågkomst och forskning om Förintelsen.

Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet och Riksutställningar utredde 1998 frågan om ”Museum om Förintelsen” (KU 98/1859/Ka). Utredningen lämnades utan åtgärd och regeringen gick istället vidare med förslaget att inrätta myndigheten Forum för levande historia år 2003. Forum för levande historia arbetar på regeringens uppdrag med frågor rörande demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i Förintelsen.

Ärendet

Utredningen föreslår att inrätta Sveriges museum om Förintelsen. Museets uppdrag bör vara att bygga upp och förvalta en samling av berättelser, föremål och dokument för att bevara och förmedla vittnesmål från överlevande med anknytning till Sverige. Museet bör ha till uppdrag att bedriva utställningsverksamhet och annan pedagogisk verksamhet. I uppdraget bör ingå att utveckla och förmedla kunskap och att bedriva forskning om Förintelsen och Sveriges relation till Förintelsen i en bred historisk kontext, med fokus på det historiska skeendet. Utredningen nämner vikten av att museet kritiskt diskuterar hur minnet av Förintelsen kan missbrukas för att förvränga och förneka historien. Museet bör enligt utredningen uppmärksamma olika grupper som föll offer för nazismens våld.

Utredningen betonar att museet måste ha kapacitet att ta emot skolklasser och bedriva undervisning om Förintelsen, vid sidan av att fungera som resurs för skolan och utbildningsväsendet på andra sätt. Museet bör också ha till uppgift att arbeta för att kunskap grundad på forskning sprids till andra målgrupper.

Museets uppdrag bör enligt utredningen bedrivas i samarbete med andra aktörer, såväl akademiska lärosäten som andra kulturinstitutioner, myndigheter och organisationer inom civilsamhället, både inom och utom landet. Museet bör fungera som stöd för andra kulturinstitutioner inom sitt verksamhetsområde.

Utredningen föreslår i första hand att museet inrättas som en egen myndighet, där viss verksamhet som rör information om Förintelsen överförs från Forum för levande historia. I andra hand föreslår utredningen att museiverksamheten kan inrättas inom någon av de befintliga statliga museimyndigheterna Statens försvarshistoriska museer eller Statens historiska museer, alternativt som en del av ett förändrat, mer renodlat musealt myndighetsuppdrag för den nuvarande Forum för levande historia. Utredningen föreslår också att en ny museibygnad ska uppföras för museet.

Utredningen understryker att en organisationskommitté för inrättandet av Sveriges museum om Förintelsen bör ges i uppdrag att utreda gränsdragningar gentemot andra myndigheters verksamhet inför etableringen av museet.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av avdelningen för stöd kring lärande och elevhälsa i samråd med grundskoleavdelningen och gymnasieavdelningen.

Ärendet kommer att behandlas av den fackliga samverkansgruppen den 18 augusti 2020. Ärendet kommer också att behandlas av utbildningsnämndens råd för funktionshinderfrågor vid sammanträdet den 19 augusti 2020.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Utbildningsförvaltningen ställer sig positiv till förslaget att inrätta Sveriges museum om Förintelsen.

Läroplanerna för såväl grundskola som gymnasium betonar skolans roll i att förmedla och förankra respekt för mänskliga rättigheter och de grundläggande demokratiska värderingar det svenska samhället vilar på. Utbildningen ska dessutom alltid vila på vetenskaplig grund. Grundskolans kursplan i historia fordrar att undervisningen berör Förintelsen specifikt, liksom orsaker till och följder av andra världskriget. Kursplanerna för historia i gymnasieskolan föreskriver att undervisningen ska behandla exempelvis folkmord och diktaturer, bland de viktiga globala händelser under 1800- och

1900-talet, där Förintelsen under nazismen är ett uppenbart och relevant exempel.

På alla de punkterna kan Sveriges museum om Förintelsen bidra som en resurs i undervisningen för Stockholms skolor, vilket gör förslaget intressant för utbildningsförvaltningen.

Utbildningsförvaltningen ser också positivt på utredningens förslag att museet bör behandla Förintelsen och Sveriges relation till Förintelsen i en bred historisk kontext och att museet uppmärksammar olika grupper som föll offer för nazismen. Det ligger i linje med skolans styrdokument och kursfordringarna, liksom att lyfta fram hur historien och minnet av Förintelsen kan användas och missbrukas för att förneka historien. Kursplanerna i historia tar upp bruket av historia för olika syften och i olika sammanhang som kursmål. Kursplanerna föreskriver också att eleverna arbetar med att möta och tolka historiskt källmaterial som speglar människors villkor och roll i olika historiska skeenden. Att samla, beforska och tillgängliggöra källmaterial nämner utredningen som en förutsättning för museet, något som skulle vara positivt för skolan.

Museets organisering och lokalisering

För skolans del är museets organisering och lokalisering underordnad hur verksamheten i övrigt kan anpassa material för undervisning och vara ett stöd till den. För att uppnå tillgänglighet och likvärdighet i skolan är en väl fungerande digital kommunikation avgörande. Utbildningsförvaltningen anser att det är utmärkt att det pedagogiska uppdraget för museet är tydligt framskrivet i förslaget.

Etableringen av Sveriges museum om Förintelsen medför enligt förslaget att delar av Forum för levande historias verksamhet för bland annat skolan, skulle föras över till det nya museets organisation. Även i andra fall kan liknande gränsdragningar mellan olika myndigheters verksamheter eller ansvarsområden behöva göras. I sådana processer är det viktigt att bevaka att inga frågor faller mellan stolarna, och att gränsdragningen görs tydlig.

Konsekvenser för jämställdhet

Då ärendet är ett svar på en remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet. Förvaltningen förutsätter att en sådan analys vid behov görs i den fortsatta hanteringen av ärendet.

Konsekvenser för barn och barns rättigheter

Då ärendet är ett svar på en remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för barn och barns rättigheter. Förvaltningen förutsätter att en sådan analys vid behov görs i den fortsatta hanteringen av ärendet.

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden beslutar att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Eftersom remisstiden är kort föreslår förvaltningen att utbildningsnämnden justerar beslutet omedelbart.

Bilaga

Betänkandet Sveriges museum om Förintelsen
(SOU 2020:21)